

تحلیل ژئوپلیتیکی سناریوهای مناسبات امنیتی ایران و چین

(مورد پژوهی؛ امنیت نظامی - دفاعی)

مهدی اسمعیلی^۱

افشین متقی^۲

حسین ولی‌وند زمانی^۳

محمد عباسی^۴

چکیده

گرایش فزاینده به شرق در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، با تشدید تحریم‌های آمریکا و خروج یک‌جانبه از برجام، روندی پرشتاب گرفت. در این میان، کشور چین با برخورداری از قابلیت‌های اقتصادی و وزن ژئوپلیتیکی بالا، به قابل‌اتکاترین گزینه برای مدیریت تحریم‌های علیه ایران تبدیل شده است؛ به گونه‌ای که سطح روابط میان ایران و چین به سطح راهبردی ارتقا یافته است. از این رو، تحقیق حاضر به تحلیل سناریوهای مرتبط با مناسبات امنیتی ایران و چین در حوزه نظامی - دفاعی پرداخته است. برای تدوین و تحلیل سناریوها در افق زمانی ۲۰۲۶، از روش ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی (QSPM) استفاده شده است. یافته‌های تحقیق نشان داد که سه سناریو در مناسبات امنیتی ایران و چین وجود دارد: الف) ناکارآمدی مناسبات راهبردی با چین در حوزه امنیتی به دلیل وجود روابط راهبردی چین با آمریکا؛ ب) کارآمد بودن مناسبات راهبردی با چین در حوزه امنیتی در صورت مدیریت تحریم‌ها و ج) مؤثر بودن مناسبات راهبردی با چین در صورت برقراری روابط و ائتلاف راهبردی پایدار با کشورهای دیگر هم‌راستا با چین. در صورت تحقق سناریوهای ب و ج، راهبرد SO3 یعنی تقویت توانایی‌های نظامی ایران از بعد سخت‌افزاری و راهبرد WOI یعنی هم‌تکمیلی قدرت منطقه‌ای ایران با قدرت جهانی چین به عنوان مهم‌ترین اولویت‌های راهبردی نظامی - دفاعی در روابط ایران و چین شناسایی شده‌اند؛ بنابراین به نظر می‌رسد که کارآمدی روابط راهبردی ایران و چین، درگرو مدیریت تحریم‌ها و هم‌زمان با آن، تقویت مناسبات راهبردی با کشورهای دیگر است.

کلیدواژه‌ها: سناریو، آینده‌پژوهی، مناسبات راهبردی، امنیت نظامی - دفاعی، ایران و چین.

جستار گشایی

محیط پیرامونی یا به بیانی ژئوپلیتیکی، مجموعه واحدهای سیاسی- فضایی، ازجمله واقعیت‌ها و موجودیت‌های جغرافیایی پیرامون کشورها هستند که نوع رفتار همگرایانه یا واگرایانه^۱ با آن‌ها در چارچوب مجموعه هم‌پسته‌ای از تهدیدها و فرصت‌ها به وقوع می‌پیوندد. به سخن دیگر، نوع کدهای ژئوپلیتیکی تعریف شده از سوی یک کشور که نشانگر رویکردهای سیاست خارجی آن است تا اندازه زیادی بر کدهای ژئوپلیتیکی دیگر کشورها در مقیاس منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای تأثیر می‌گذارد (Carter, 2017: 179). در این میان، کشور ایران، افزون بر قرارگیری در منطقه شکننده ژئوپلیتیکی غرب و جنوب غرب آسیا، با برخورداری از بیشترین تعداد همسایه در میان دیگر کشورهای جهان پس از روسیه، با وضعیت پیچیده‌ای از منظر واگرایی در مقیاس منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای مواجه است (Bishku, 2015: 85). وضعیت واگرایی ایران با محیط پیرامونی نزدیک و دور، به‌ویژه پس از شکل‌گیری انقلاب اسلامی و بازتعریف کدهای ژئوپلیتیکی انقلابی، ابعاد و سویه‌های متفاوتی یافته است (متقی و قره‌بیگی، ۱۳۹۳: ۱۴۱). سیاست‌های تقابلی با میدان ژئوپلیتیکی آمریکا و حرکت به‌سوی نوعی قطب سوم نظم منطقه‌ای در چارچوب گفتمان مقاومت، سبب شد تا در محیط پیرامونی ایران، فضایی از رقابت و همکاری تولید شود که این فضا نیز با توجه به معادلات منطقه‌ای و جهانی در دو طیف رقابتی و تعاملی در نوسان بوده است (Khodadadi, 2018: 21). رقابت فزاینده آمریکا با سیاست‌های منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران و کوشش برای تولید حداکثری تهدید و فشار از سوی این کشور علیه جمهوری اسلامی ایران و متحدانش، مسئله امنیت درونی و بیرونی ایران را به مقوله‌ای راهبردی ارتقاء داده است (Tagliapietra, 2019: 16).

مجموعه تقابل‌های میدانی و هویتی جمهوری اسلامی ایران با غرب و به‌ویژه با تبدیل برنامه هسته‌ای ایران به یک تعارض ژئوپلیتیکی دامنه‌دار میان ایران و آمریکا، گرایش فزاینده‌ای در میان نخبگان به‌سوی شرق تبلور یافت (Dyer and Hassan, 2019: 9). درواقع، قرارگیری اروپا و آمریکا در یک جبهه واحد علیه ایران و همگرایی نسبی چین و روسیه با ایران، دال گفتمانی شرق‌گرایی را برجسته کرد (Fei-fei, et al, 2019: 829) و کدهای ژئوپلیتیکی ایران را بر پایه سیاست خارجی شرق‌گرا بازتعریف نمود (Hermes, et al, 2018: 61). دال گفتمانی شرق‌گرایی با خروج آمریکا از برجام در سال ۲۰۱۸ تشدید شد و با تحولات رخ داده در میدان سوریه و عراق، شرق‌گرایی در سیاست خارجی ایران به دال هژمونیک تبدیل گشت (Nasouri and Delgarm, 2022: 105)؛ به‌گونه‌ای که مناسبات ایران و روسیه در عرصه نظامی ارتقاء یافت و چین نیز به‌عنوان فضای مسلط ژئواکونومیک به رسمیت شناخته شد (Frachetti, et al, 2017: 195). با برجستگی و تداوم فزاینده شرق‌گرایی در سیاست خارجی ایران، مناسبات

1. Convergence or Divergence

ژئواکونومیک ایران و چین به‌سوی روابط راهبردی پیش رفت (Soft, 2018: 108). با توجه به جایگاه راهبردی چین در کدهای ژئوپلیتیکی ایران، هدف اصلی پژوهش حاضر این است تا با در نظر گرفتن مؤلفه‌های امنیت نظامی و دفاعی، روابط ایران در قبال چین را در افق سال ۲۰۲۶ میلادی بررسی و سناریوهای آن را تدوین و ارزیابی کند.

انجام این پژوهش از این نظر اهمیت دارد که شناسایی سناریوهای مناسبات امنیتی، می‌تواند به مدیران بخش‌های مرتبط در کشور به‌منظور اتخاذ کدهای عقلانی و دوراندیشانه، متناسب با وضعیت پیچیده کنونی حاکم بر ژئوپلیتیک جهان یاری رساند و در غیر این صورت، می‌تواند سبب غافل‌گیری شده و نیز امنیت منطقه‌ای و ملی ایران را تضعیف کند.

بنابراین، دغدغه اصلی محققان، آشکار نبودن سناریوهای آینده ایران و چین به‌ویژه در حوزه دفاعی و سناریوهای مطلوب فراروی ایران برای مدیریت بهینه تحولات و رخدادهای دفاعی-امنیتی است. از این رو، پرسش اصلی این تحقیق، آن است که سناریوهای مرتبط با مناسبات امنیتی ایران و چین در حوزه نظامی-دفاعی در افق زمانی ۲۰۲۶ کدام است؟

هدف از انجام تحقیق تدوین سناریوهای مناسبات امنیتی ایران و چین در افق ۲۰۲۶. پرسش اینست که: از منظر امنیتی، مناسبات ایران و چین در افق سال ۲۰۲۶ میلادی با چه سناریوهایی مواجه است؟ با توجه به این که تحقیق حاضر، از نوع سناریونگاری و آینده‌پژوهی است و ماهیت اکتشافی دارد، فرضیه‌ای نداشته و تمرکز پژوهش بر پاسخ‌گویی به سؤال‌های تحقیق است که همراستا و متناظر با هدف اصلی و فرعی تدوین شده‌اند.

با توجه به این که این پژوهش در سطح مفهوم حرکت می‌کند نه در حد سازه، بنابراین پژوهش حاضر فاقد متغیر است.

پیشینه تحقیق: مهم‌ترین آثاری که در ارتباط با موضوع تحقیق، انتشار یافته، به شرح زیر است: شریعتی‌نیا (۱۴۰۰) در مقاله‌ای به «تغییر سیستمیک و مشارکت راهبردی ایران و چین» پرداخته است. در این مقاله که در چارچوب نظرسنجی از نخبگان، تدوین و تحلیل شده است، پرسش این است که چه عواملی به مشارکت راهبردی ایران و چین شکل داده‌اند؟ فرضیه‌ای که در پاسخ به این پرسش ارائه شده، عبارت از این است که سه مؤلفه بازتوزیع قدرت بین‌المللی، تغییر در سلسله‌مراتب پرستیژ و تحول در قواعد زیست بین‌المللی به‌مثابه مؤلفه‌های کلیدی تغییر سیستمیک، زمینه ساختاری ارتقای روابط ایران و چین به مشارکت راهبردی را فراهم آورده‌اند. یافته‌های مقاله نشان می‌دهد که نیروهای ساختاری نقش کلیدی در همپوشی فزاینده منافع و ارزش‌های سیاست خارجی دو کشور و گسترش روابط آنان در قالب مشارکت جامع راهبردی را ایفا کرده‌اند.

شریعتی‌نیا (۱۳۹۹) در تحقیقی دیگری با عنوان «روابط ایران و چین؛ گذار از مثلث رمانتیک به پیوند

پایدار»، روند تحول در روابط ایران و چین، پس از خروج آمریکا از برجام را بررسی کرده است. پرسش کلیدی مقاله این است که خروج آمریکا از برجام و تغییر پارادایم مسلط بر روابط چین و ایالات متحده چه تأثیراتی بر روابط ایران و چین گذاشته است؟ بر مبنای یافته‌های این مقاله، دوره جدیدی در روابط ایران و چین آغاز شده است. دوره‌ای که دو بازیگر تجدیدنظرطلب به‌طور هم‌زمان تحت فشار قدرت مسلط قرار گرفته‌اند. فشارهای توأمان ایالات متحده، زمینه را برای تغییر در الگوی حاکم بر روابط ایران

و چین در قالب گذار از مثلث رمانتیک به مثلث پایدار فراهم آورده است.

رضایی و وثوقی (۱۳۹۸) در تحقیقی به بررسی ابعاد و محدودیت‌های روابط نظامی ایران و چین پس از برجام پرداخته‌اند. یافته‌های این تحقیق نشان داده است که با وجود نیازمندی‌های ایران به ازسرگیری و استمرار برنامه نوسازی نظامی خود به چین، برای ایجاد موازنه نظامی در منطقه؛ اما در عین حال به جهت ملاحظات سیاسی چین در دو بعد منطقه‌ای و جهانی، تحریم‌های شورای امنیت همچنین نقش آمریکا در این خصوص، دامنه پیوندهای دفاعی و نظامی دو کشور پس از برجام در مقایسه با روسیه در همین دوران، حساس‌تر و آسیب‌پذیر بوده و همچنان با محدودیت‌هایی مواجه خواهد بود.

اختیاری امیری و صالحی خنار (۱۳۹۷) در تحقیقی به بررسی علل و زمینه‌های گسترش روابط ایران و چین در عصر پساجرام پرداخته‌اند. طبق استدلال‌ها و یافته‌های این تحقیق، مؤلفه‌هایی مانند وفاداری چین به ایران در شرایط سخت تحریم‌ها، تداوم بی‌اعتمادی ایران به غرب با وجود احیای روابط، الزامات اقتصادی متقابل تهران-پکن، اهمیت ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک ایران برای چین، لزوم مقابله با افراط‌گرایی، تروریسم و بنیادگرایی همچنین مخالفت با نظم موجود بین‌المللی و یک‌جانبه‌گرایی ایالات متحده موجب شده تا دو کشور ایران و چین ضمن حفظ سطح تعاملات و مناسبات سیاسی و اقتصادی فعلی خود، تلاش کنند تا همکاری‌های دوجانبه را بیش‌ازپیش گسترش دهند.

شرات و عزیز^۱ (۲۰۲۱) در مقاله‌ای به بررسی روابط راهبردی ایران و چین با محوریت جاده ابریشم پرداخته‌اند. این مقاله، بر اساس نظریه پیچیدگی، بر آن است که مقوله تهدید و شناخت آن در همه مناطق پیرامونی ایران، مسئله‌ای چندبعدی و درهم‌تنیده است. اتخاذ روابط راهبردی ایران با چین در صورت کنترل متغیرهای مزاحم، می‌تواند از منظر اقتصادی و راهبردی برای وضعیت فعلی ایران، مؤثر واقع شود.

گرین^۲ (۲۰۲۱)، در مقاله‌ای به بررسی و تحلیل روابط ایران و چین پس از خروج آمریکا از برجام، پرداخته است. از منظر ایشان، تعارض و تنش بین چین و آمریکا به‌ویژه بر سر مسئله تایوان، سبب شده است تا نوعی همکاری محدود، اما با چشم‌اندازی بلندمدت میان ایران و چین صورت گیرد؛ به گونه‌ای

1. Shrat and Aziz

2. Green

که این دو کشور از ناحیه آمریکا احساس تهدید مشترک می‌کنند. به‌زعم نویسندگان، افزایش تنش‌ها میان آمریکا و چین، می‌تواند ظرفیت‌های لازم را برای ایجاد روابط راهبردی میان چین و ایران ایجاد کند. بااین‌حال، نویسندگان به این نکته تأکید می‌کنند که وابستگی اقتصادی چین به بازار آمریکا و غرب، مانع از آن خواهد شد که تقابل و تعارض میان چین و آمریکا به سطوح بالاتر ارتقاء یابد و ازاین‌رو، احساس تهدید مشترک میان ایران و چین از ناحیه آمریکا، فرایندی موقت است.

جدول شماره (۱): تحلیل پیشنهادی‌های داخلی و خارجی

ردیف	نام نویسنده	عنوان اثر	یافته‌ها
۱	شریعتی‌نیا	تغییر سیستمیک و مشارکت راهبردی ایران و چین	نیروهای ساختاری نقش کلیدی در همپوشی فزاینده منافع و ارزش‌های سیاست خارجی دو کشور و گسترش روابط آنان در قالب مشارکت جامع راهبردی ایفا کرده‌اند.
۲	شریعتی‌نیا	روابط ایران و چین؛ گذار از مثلث رمانتیک به پیوند پایدار	دوره جدیدی در روابط ایران و چین آغاز شده است. دوره‌ای که دو بازیگر تجدیدنظرطلب به‌طور هم‌زمان تحت فشار قدرت مسلط قرار گرفته‌اند.
۳	رضایی و وثوقی	بررسی ابعاد و محدودیت‌های روابط نظامی ایران و چین پس از برجام	به دلیل ملاحظات سیاسی چین در دو بعد منطقه‌ای و جهانی، تحریم‌های شورای امنیت همچنین نقش آمریکا در این خصوص، دامنه پیوندهای دفاعی و نظامی دو کشور با ایران، ضعیف است.
۴	اختیاری امیری و صالحی خنار	بررسی علل و زمینه‌های گسترش روابط ایران و چین	تداوم بی‌اعتمادی ایران به غرب، الزامات اقتصادی متقابل تهران-پکن و اهمیت ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک ایران برای چین، ازجمله دلایل شکل‌گیری روابط میان ایران و چین است.
۵	شرات و عزیز	بررسی روابط راهبردی ایران و چین با محوریت جاده ابریشم	اتخاذ روابط راهبردی ایران با چین در صورت کنترل متغیرهای مزاحم، می‌تواند از منظر اقتصادی و راهبردی برای ایران، مؤثر واقع شود.
۶	گرین	بررسی و تحلیل روابط ایران و چین پس از خروج آمریکا از برجام	افزایش تنش‌ها میان آمریکا و چین، می‌تواند ظرفیت‌های لازم را برای ایجاد روابط راهبردی میان چین و ایران ایجاد کند.

جمع‌بندی پیشنهادها، نقاط افتراق و اشتراک و نوآوری پژوهش:

بررسی منابع مرتبط با موضوع پژوهش نشان می‌دهد که تاکنون پژوهش مستقلی از منظر ژئوپلیتیک انتقادی درباره مناسبات امنیتی ایران و چین صورت نگرفته است. همچنین روش سناریونگاری نیز منحصرأ در این تحقیق برای تبیین سناریوهای مناسبات امنیتی ایران در قبال چین استفاده شده است.

مبانی نظری

تعاریف نظری مفاهیم و اصطلاحات

سناریو^۱: سناریوها، توصیف‌هایی از رویدادهای ممکن و چندگانه‌ای هستند که احتمال وقوع آن‌ها در آینده وجود دارد؛ آمیزه‌ای از پیش‌بینی‌های تحلیلی و درعین‌حال، واقع‌گرایانه از رویدادهای احتمالی آینده است (George, et al, 2019: 812). در هر پژوهشی، سناریوسازی معمولاً در یک سبد از سناریوها ساخته‌وپرداخته می‌شود. سپس، میانگین این سناریوها به‌عنوان محتمل‌ترین آینده در نظر گرفته می‌شود (Sarpong, 2015: 412). به‌عبارت‌دیگر، سناریو، راهی برای جمع‌آوری نتایج تحقیقات آینده‌پژوهی است (Spaniol, M.J. and Rowland, 2018: 4). سناریو، مدیریت ریسک و مخاطره را ممکن می‌سازد و طراحی سناریو، فعالیتی است که با برنامه‌ریزی راهبردی ارتباط عمیقی دارد (Kovalenko, et al, 2019: 34). در سناریوها اغلب یک روند بررسی می‌شود. مطالعه^۲ روند^۳ به‌منظور کشف ماهیت، علل پیدایش، سرعت توسعه و پیامدهای بالقوه آن، تحلیل روند نامیده می‌شود (Condon, 2021: 130). تحلیل روند یکی از متداول‌ترین روش‌های پیش‌بینی و برآورد است. روند، خود به معنای میل و حرکت به‌سوی ارزش‌هایی در سری‌های زمانی است که با نظم ثابت کاهش یا افزایش می‌یابد (Marco and Testa, 2021: 113). متغیرها، پیش‌ران‌ها و عوامل تأثیرگذار بر محیط باید شناسایی و تحت‌نظر قرار گیرند و این امر نیازمند الگوی خاص خود است (Aynal, 2015: 24).

امنیت: امنیت از وجوه مختلف موردتوجه قرار می‌گیرد. امنیت در معنا بیشتر یک مفهوم ذهنی است تا واقعی؛ بنابراین انسان‌ها و جوامع در فضای ذهنی و فکری خود امنیت یا ناامنی را تصور می‌کنند (Cornut, et al, 2021: 23). همچنین، سطح امنیت در دو بعد داخلی و خارجی و محیط امنیت شامل امنیت دفاعی، اقتصادی، سیاسی و فضای مجازی (سایبری) است که با توجه به محیط تهدیدها مانند تهدیدهای مربوط به‌احتمال ضربه نظامی، تروریسم و تهدیدهای فضای مجازی باید موردتوجه قرار گیرند (Draft, 2010: 4). به‌طور سنتی و در چارچوب رهیافت کشورمحور^۳ واقع‌گرایی، امنیت عبارت است از: فقدان تهدیدات نظامی علیه بقاء دولت برحسب حاکمیت ملی و تمامیت ارضی (Bakker, 2018: 524). گرچه ابعاد امنیت ملی را در اشکال مختلف تقسیم کرده‌اند، لیکن عمده ابعاد امنیت ملی را می‌توان به شرح زیر دانست: امنیت سیاسی، امنیت اقتصادی، امنیت نظامی-دفاعی و امنیت اجتماعی. در این میان، امنیت نظامی، ناظر بر قابلیت و توانایی نیروهای مسلح برای حفاظت از ملت، دولت و ارزش‌های اساسی و حیاتی آن‌ها در برابر تهدید و تهاجم نظامی خارجی است. بعد نظامی امنیت درگذشته برجسته‌تر بوده است (روشندل، ۱۳۹۴: ۱۹).

1. Scenario

2. Trend Analysis

3. State-centric

چارچوب نظری

چارچوب نظری پژوهش حاضر، مبتنی بر آینده‌پژوهی و سناریونگاری است. برای تحلیل مناسبات ایران و چین از منظر ژئوپلیتیکی، نخست به شناسایی گزاره‌های امنیت نظامی-دفاعی اقدام شده و سپس در چارچوب تحلیل روند و سناریونویسی در افق ۲۰۲۶ به تحلیل سناریوهای روابط ایران و چین پرداخته شده است. در بخش تحلیل سناریوها، از مدل تحلیل راهبردی فرد آر. دیوید^۱ استفاده شده است (جدول ۲).

جدول شماره (۲): مراحل تدوین و ارزیابی سناریو بر اساس مدل دیوید

ردیف	سطوح راهبرد	مرحله	توضیح فعالیت‌ها
۱	راهبردهای کلان	مرحله شروع	- تعیین چشم‌انداز و مأموریت - شناسایی و تعیین اهداف
		مرحله ورودی	- بررسی عوامل داخلی و تشکیل ماتریس (IFE) با ضرایب و رتبه‌بندی - بررسی عوامل خارجی و تشکیل ماتریس (EFE) با ضرایب و رتبه‌بندی
		مرحله مقایسه	- تشکیل ماتریس تهدیدها، فرصت‌ها، نقاط قوت و ضعف (SWOT)
		مرحله سناریونگاری	- اولویت‌بندی راهبردها و استخراج سناریوها با استفاده از ماتریس QSPM

(David, 2014; Klimczak, et al, 202)

برای انجام فرایندهای ذکر شده در جدول ۲، از چهار پرسشنامه به روش دلفی استفاده شد که داری سه مرحله «ورودی، مقایسه و سناریونگاری» است که در زیر هر کدام از این مراحل تشریح شده است: مرحله ورودی: این مرحله خود از دو بخش تشکیل شده است.

الف: تعیین عوامل داخلی و خارجی مؤثر بر تدوین راهبرد: این مرحله شامل ارزیابی محیط خارجی و ارزیابی محیط داخلی است. در این مرحله عوامل خارجی و عوامل داخلی مؤثر بر استفاده از دو تکنیک ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE) و ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) شناسایی شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

ب: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE): برای تهیه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی باید پنج مرحله را به شرح زیر طی کرد (Ferreira, et al, 2022: 665):

۱- پس از بررسی عوامل خارجی، عوامل شناخته‌شده‌ای را باید فهرست کرد که موجب بروز فرصت یا تهدید می‌شوند.

1. Fred R. David

۲- به این عوامل وزن یا ضریب داده می‌شود. این ضریب‌ها از صفر (بی‌اهمیت) تا ۱ (بسیار مهم) هستند.

۳- به هر یک از عواملی که موجب موفقیت می‌شود، امتیاز ۱ تا ۴ داده می‌شود. این عدد بیانگر میزان اثربخشی راهبردهای کنونی سیستم در نشان دادن واکنش نسبت به این عامل است. عدد ۴ به معنای این است که واکنش بسیار عالی بوده، عدد ۳ یعنی واکنش از حد متوسط بالاتر، عدد ۲ یعنی واکنش در حد متوسط و عدد ۱ بدین معنی است که واکنش ضعیف است.

۴- ضریب هر عامل در امتیاز مربوطه ضرب می‌شود تا نمره نهایی به دست آید.

۵- مجموع نمره‌های نهایی هر عامل محاسبه می‌شود تا مجموع نمره نهایی به دست آید.

پ: ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE): ماتریس ارزیابی عوامل داخلی، حاصل بررسی راهبردی عوامل داخلی سیستم است. این ماتریس، نقاط قوت و ضعف روابط ایران و چین را تدوین و ارزیابی کرده است.

۲- مرحله مقایسه: در این تحقیق از ماتریس تهدیدات، فرصت‌ها، نقاط ضعف و نقاط قوت (SWOT) برای این منظور استفاده شده است.

۳- مرحله سناریونگاری: در این مرحله راهبردهای به‌دست‌آمده از ماتریس SWOT به‌وسیله ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی (QSPM) اولویت‌بندی می‌شوند. در این ماتریس، جذابیت نسبی راهبردها مشخص می‌شوند و سپس سناریوهای محتمل استخراج می‌شوند.

روش‌شناسی پژوهش: تحقیق حاضر را می‌توان از ابعاد گوناگون از جمله ماهیت، هدف، نحوه گردآوری داده‌ها و سطح موردپژوهی به انواع مختلف تقسیم کرد.

نوع تحقیق: تحقیق حاضر، از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، از نوع تحقیقات پانل و آینده‌پژوهی است.

روش تحقیق: این پژوهش، بر پایه مدل تحلیل راهبردی دیوید نگاشته شده است و مراحل آن نیز منطبق بر این مدل، تدوین گردیده است.

روایی و پایایی: برای سنجش روایی تحقیق، پیش از مطرح کردن پرسش‌ها در میان حجم نمونه آماری از خبرگان نظرخواهی شد. همچنین برآیند پایانی سناریوها در اختیار گروهی از خبرگان قرار گرفت تا پایایی سناریوی مطلوب به دست آید.

قلمرو تحقیق (زمانی، مکانی و موضوعی): قلمرو مکانی این پژوهش، ایران و چین است. قلمرو زمانی پژوهش در افق سال ۲۰۲۶ میلادی تنظیم شده است. همچنین، از نظر قلمرو موضوعی، این پژوهش مرتبط با روابط راهبردی ایران و چین در حوزه نظامی-دفاعی می‌باشد.

جامعه آماری تحقیق: جامعه آماری این تحقیق شامل اسناد و منابع در دسترس محقق همچنین استادان،

خبرگان، فرماندهان و مدیران مرتبط با حوزه ژئوپلیتیک، مباحث نظامی، امنیت ملی، و صاحب نظران دانشگاهی کشور هستند. در این پژوهش جامعه آماری با توجه به حساسیت و خاص بودن موضوع پژوهش محدود است.

حجم نمونه آماری و روش نمونه گیری: در مرحله پیمایش خبرگان با توجه به معیارهای حجم و تعداد نمونه در تحلیل روند و سناریوپژوهی، ۲۰ نفر به عنوان نمونه آماری برای تکمیل پرسشنامه انتخاب شده اند. در واقع، با توجه به محدود بودن جامعه آماری، نمونه برداری منطبق با جامعه آماری به صورت هدفمند کیفی انتخاب شده و با روش همتاگزینی و گلوله برفی توسعه یافته است.

روش و ابزار گردآوری داده ها: برای جمع آوری داده ها در این تحقیق، از دو روش کتابخانه ای و میدانی استفاده شده است. در روش کتابخانه ای، اسناد و مدارک و در روش میدانی، از مصاحبه و پرسشنامه استفاده شده است.

روش تجزیه و تحلیل داده ها: داده های مربوط به پرسشنامه به وسیله آماره های متناسب موجود در نرم افزار SPSS و Excel، از جمله درصد فراوانی، میانگین و آزمون تی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته ها

یافته های این تحقیق در دو بخش ارائه شده است. بخش اول که دربردارنده نتایج به دست آمده از پرسشنامه ای است که میان خبرگان توزیع شده است. در بخش دوم نیز با توجه به نتایج بخش اول و نیز پرسشنامه دلفی، اقدام به تحلیل سناریوهای توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی شده است.

جدول شماره (۳): ارزیابی تأثیر روابط ایران و چین بر امنیت نظامی-دفاعی ایران

از نظر شما، تقویت مناسبات ایران و چین چه اندازه روی امنیت نظامی-دفاعی ایران، تأثیر گذار است؟										
ردیف	گزاره‌های امنیت نظامی-دفاعی	مناسبات ایران و چین								
		میزان تأثیر (به درصد)								
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع کم‌ها	متوسط	جمع زیاد	
۱	تقویت توانایی‌های نظامی-دفاعی ایران در دفع اشغال یا تصرف بخشی از خاک کشور	۸۳%	۱۷%	۰%	۰%	۰%	۰%	۱۰۰%	۰%	۰%

از نظر شما، تقویت مناسبات ایران و چین چه اندازه روی امنیت نظامی-دفاعی ایران، تأثیر گذار است؟								
ردیف	گزاره‌های امنیت نظامی-دفاعی	مناسبات ایران و چین						
		میزان تأثیر (به درصد)						
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع کم‌ها	متوسط جمع زیاد
۲	تقویت توانایی‌های نظامی ایران برای عملیات نیمه گسترده نظامی	۸۳٪	۱۰٪	۷٪	۰٪	۰٪	۹۳٪	۷٪
۳	تقویت توانایی‌های نظامی ایران برای عملیات ضربتی و محدود	۷۳٪	۲۷٪	۰٪	۰٪	۰٪	۱۰۰٪	۰٪
۴	تقویت ظرفیت‌های ایران در جنگ‌های نیابتی	۸۰٪	۱۷٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪
۵	تقویت امکان قطع خطوط مواصلاتی دریایی کشورهای هدف از سوی ایران	۶۷٪	۳۰٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪
۶	تقویت امکان قطع خطوط مواصلاتی هوایی کشورهای هدف از سوی ایران	۶۷٪	۲۳٪	۱۰٪	۰٪	۰٪	۹۰٪	۱۰٪
۷	افزایش توانایی‌های ایران برای در اختیار گرفتن معبر و گذرگاه کشورهای ثالث و تهاجم به دشمنان	۴۷٪	۲۷٪	۲۷٪	۰٪	۰٪	۷۳٪	۲۷٪
۸	تقویت ظرفیت‌های ایران به منظور بحران آفرینی در محورهای ضد مقاومت	۶۷٪	۳۰٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪
۹	ائتلاف‌سازی نظامی علیه کشورهای ناهمسو با ایران	۶۳٪	۳۰٪	۷٪	۰٪	۰٪	۹۳٪	۷٪
۱۰	جلوگیری از واگذاری سرزمین از سوی کشورهای همسایه به دشمنان فرامنطقه‌ای ایران	۳۰٪	۴۷٪	۳٪	۱۰٪	۱۰٪	۷۷٪	۳٪

از نظر شما، تقویت مناسبات ایران و چین چه اندازه روی امنیت نظامی-دفاعی ایران، تأثیر گذار است؟									
ردیف	گزاره‌های امنیت نظامی-دفاعی	مناسبات ایران و چین							
		میزان تأثیر (به درصد)							
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع کم‌ها	متوسط	جمع زیاد
۱۱	جلوگیری از به کارگیری عناصر ضدانقلاب و معاند علیه نظام	۸۰٪	۱۷٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪	۰٪
۱۲	بحران آفرینی امنیتی در نوار مرزی و عمق کشورهای هدف	۷۷٪	۲۰٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪	۰٪
۱۳	ایجاد برتری در حوزه موازنه تسلیحاتی	۳۳٪	۴۷٪	۲۰٪	۰٪	۰٪	۸۰٪	۲۰٪	۰٪
۱۴	متقاعدسازی نیروهای نظامی کشورهای برای تشکیل امنیت دسته‌جمعی	۷۰٪	۲۷٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪	۰٪
۱۵	جلوگیری از انجام عملیات تروریستی و خرابکاری در کشورهای متحد و دوست	۸۰٪	۱۷٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪	۰٪
۱۶	جلوگیری از تجاوز و نقض حریم مرزهای کشورهای دوست و متحد	۷۷٪	۱۷٪	۳٪	۳٪	۰٪	۹۳٪	۳٪	۳٪
۱۷	توانایی به کارگیری سلاح‌های نوظهور (لیزری، الکترومغناطیسی و...)	۶۰٪	۳۳٪	۳٪	۳٪	۰٪	۹۳٪	۳٪	۳٪
۱۸	تقویت جنگ الکترونیک	۷۷٪	۱۳٪	۱۰٪	۰٪	۰٪	۹۰٪	۱۰٪	۰٪
۱۹	تقویت توانایی از کار انداختن شبکه‌های فرماندهی و کنترل کشورهای هدف	۷۷٪	۲۰٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪	۰٪
۲۰	تقویت جنگ اطلاعاتی علیه کشورهای هدف	۷۷٪	۱۳٪	۱۰٪	۰٪	۰٪	۹۰٪	۱۰٪	۰٪

از نظر شما، تقویت مناسبات ایران و چین چه اندازه روی امنیت نظامی-دفاعی ایران، تأثیر گذار است؟								
ردیف	گزاره‌های امنیت نظامی-دفاعی	مناسبات ایران و چین						
		میزان تأثیر (به درصد)						
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع کمها	جمع متوسط زیاد
۲۱	نفوذ در سازمان‌های تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر کشورهای هدف	۷۷٪	۲۰٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪
۲۲	کنترل و محدودسازی نفوذ و حضور عناصر و جریان‌های همسو با دشمن در ایران	۸۳٪	۱۳٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪
۲۳	جلوگیری از ترور نخبگان، دانشمندان و افراد تأثیر گذار	۸۷٪	۱۰٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪
۲۴	افزایش ظرفیت‌های خنثی‌سازی عملیات بیوتروریسم	۹۰٪	۷٪	۳٪	۰٪	۰٪	۹۷٪	۳٪
	میانگین گزاره‌های امنیت نظامی-دفاعی	۷۱٪	۲۲٪	۶٪	۱٪	۰٪	۹۳٪	۶٪

(یافته‌های تحقیق)

بر پایه مقادیر به دست آمده از جدول ۳ و ارزیابی میزان تأثیر روابط ایران و چین بر امنیت نظامی-دفاعی ایران، اولویت‌بندی تأثیرات به شرح جدول زیر به دست آمد:

جدول شماره (۴): اولویت‌بندی تأثیر روابط ایران و چین بر امنیت نظامی-دفاعی پس از تحلیل کمی

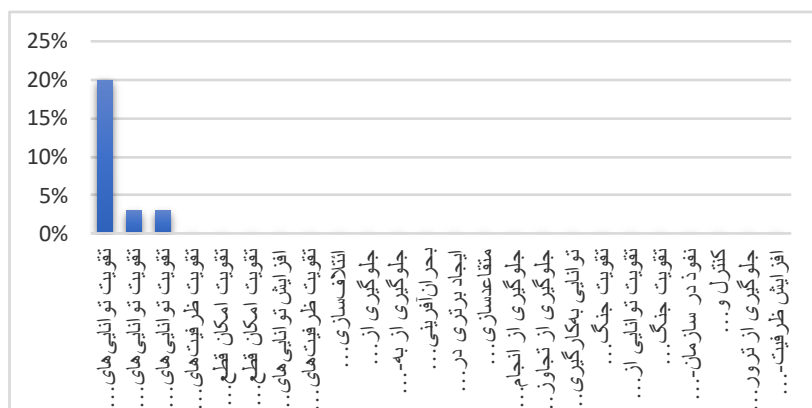
اولویت	عنوان تأثیر	درصد تأثیر
۱	تقویت توانایی‌های نظامی-دفاعی ایران در دفع اشغال یا تصرف بخشی از خاک کشور	۲۰٪
۲	تقویت توانایی‌های نظامی ایران برای عملیات نیمه گسترده نظامی	۳٪
۲	تقویت توانایی‌های نظامی ایران برای عملیات ضربتی و محدود	۳٪
-	تقویت ظرفیت‌های ایران در جنگ‌های نیابتی	۰٪
-	تقویت امکان قطع خطوط مواصلاتی دریایی کشورهای هدف از سوی ایران	۰٪
-	تقویت امکان قطع خطوط مواصلاتی هوایی کشورهای هدف از سوی ایران	۰٪

-	افزایش توانایی‌های ایران برای در اختیار گرفتن معبر و گذرگاه کشورهای ثالث و تهاجم به دشمنان	%۰
-	تقویت ظرفیت‌های ایران به منظور بحران آفرینی در محورهای ضد مقاومت	%۰
-	اتتلاف‌سازی نظامی علیه کشورهای ناهمسو با ایران	%۰
-	جلوگیری از واگذاری سرزمین از سوی کشورهای همسایه به دشمنان فرامنطقه‌ای ایران	%۰
-	جلوگیری از به کارگیری عناصر ضدانقلاب و معاند علیه نظام	%۰
-	بحران آفرینی امنیتی در نوار مرزی و عمق کشورهای هدف	%۰
-	ایجاد برتری در حوزه موازنه تسلیحاتی	%۰
-	متقاعدسازی نیروهای نظامی کشورها برای تشکیل امنیت دسته‌جمعی	%۰
-	جلوگیری از انجام عملیات تروریستی و خرابکاری در کشورهای متحد و دوست	%۰
-	جلوگیری از تجاوز و نقض حریم مرزهای کشورهای دوست و متحد	%۰
-	توانایی به کارگیری سلاح‌های نوظهور (لیزری، الکترومغناطیسی و...)	%۰
-	تقویت جنگ الکترونیک	%۰
-	تقویت توانایی از کار انداختن شبکه‌های فرماندهی و کنترل کشورهای هدف	%۰
-	تقویت جنگ اطلاعاتی علیه کشورهای هدف	%۰
-	نفوذ در سازمان‌های تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر کشورهای هدف	%۰
-	کنترل و محدودسازی نفوذ و حضور عناصر و جریان‌های همسو با دشمن در ایران	%۰
-	جلوگیری از ترور نخبگان، دانشمندان و افراد تأثیرگذار	%۰
-	افزایش ظرفیت‌های خنثی‌سازی عملیات بیوتروریسم	%۰

(یافته‌های تحقیق)

همچنان که داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد، از میان گزاره‌های مرتبط با امنیت دفاعی-نظامی، تنها سه گزاره حائز مقادیر عددی هستند و باقی گزاره‌ها از نظر نمونه تحقیق، امکان تحقق ندارند. از میان سه گزاره مذکور، تقویت توانایی‌های نظامی-دفاعی ایران در دفع اشغال یا تصرف بخشی از خاک کشور به‌عنوان گزاره‌ای شناسایی شده است که بیشترین تأثیر (۲۰ درصد) را از نظر امنیت نظامی-دفاعی از روابط ایران و چین، می‌پذیرد. دو گزاره دیگر نیز که به دلیل برخورداری از مقادیر عددی یکسان، هر دو به‌عنوان اولویت‌های تأثیر دوم شناسایی شده‌اند، عبارت‌اند از: تقویت توانایی‌های نظامی ایران برای عملیات نیمه‌گسترده نظامی و تقویت توانایی‌های نظامی ایران برای عملیات ضربتی و محدود. ارزش عددی هرکدام از این دو گزاره، ۳ درصد است. نمودار زیر، مقادیر به‌دست‌آمده از جدول ۵ را نشان داده است.

نمودار شماره (۱) اولویت‌بندی تأثیر روابط ایران و چین بر امنیت نظامی-دفاعی

تدوین و ارزیابی سناریوها

در این بخش با توجه به مدل تحلیل راهبردی دیوید، اقدام به تدوین و ارزیابی سناریوهای روابط ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی ایران شده است. این بخش از تدوین چشم‌انداز آغاز می‌شود و با اولویت‌بندی سناریوها به پایان می‌رسد. مطابق جدول زیر با توجه به سطح معناداری به‌دست‌آمده، یعنی ۰/۰۱۰ که کمتر از ۰/۰۵ است، معناداری آن تأیید و با ۹۵ درصد اطمینان، چشم‌انداز زیر به‌عنوان چشم‌انداز مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی معرفی می‌شود.

جدول شماره (۵): شاخص‌های توصیفی مربوط به چشم‌انداز توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی

ردیف	چشم‌انداز	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	ایران به‌عنوان یک واحد سیاسی-فضایی با پیشینه تاریخی کهن و برخورداری از مزیت‌های ژئوپلیتیکی فراوان، می‌تواند با اتخاذ روابط راهبردی و پویا با کشورهای مختلف از جمله چین به تقویت ابعاد مختلف امنیتی خود، از جمله امنیت نظامی-دفاعی بپردازد.	۲۰	۳/۸۱	۱/۱۰	۲/۹۳۱	۱۵	۰/۰۱۰

منبع: یافته‌ها

اهداف کمی توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی: با انجام آزمون t برای

اهداف کمی نیز سطح معناداری برای تمامی موارد مطابق جدول زیر، کمتر از ۰/۰۵ به دست آمد و با اطمینان ۹۵ درصد تمامی موارد به عنوان اهداف کمی مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی در نظر گرفته شد.

جدول شماره (۶): شاخص‌های توصیفی مربوط به اهداف کمی مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی

ردیف	اهداف کمی	تعداد	میلنگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	برخورداری ایران از ابزارهای نظامی و دفاعی پیشرفته از جمله در حوزه موشکی-هوایی	۲۰	۴/۰۶	۰/۷۷	۵/۵۰۶	۱۵	/۰۰۰
۲	ایجاد موازنه تسلیحاتی با کشورهای منطقه از جمله ترکیه و عربستان	۲۰	۴/۱۲	۰/۷۱	۶/۲۶۰	۱۵	/۰۰۰
۳	اتلاف‌سازی و تشکیل سازمان امنیت جمعی با کشورهای متحد	۲۰	۴/۰۶	۰/۹۲	۴/۵۷۶	۱۵	/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

اهداف کیفی توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی: همان‌طور که از جدول زیر نمایان است، سطح معناداری تمامی موارد کمتر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان موارد زیر را جزء اهداف کیفی توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی به شمار آورد.

جدول شماره (۷): شاخص‌های توصیفی مربوط به اهداف کیفی توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی

ردیف	اهداف کیفی	تعداد	میلنگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	افزایش سطح کیفی ادوات و جنگ‌افزارهای نظامی-دفاعی ایران در همه سطوح هوایی، دریایی، زمینی و پدافندی	۲۰	۴/۴۳	۰/۷۲	۷/۹۰۴	۱۵	/۰۰۰
۲	کاهش محسوس سطح تخریب و آسیب‌پذیری نظامی-دفاعی ایران	۲۰	۴/۰۰	۱/۴۱	۲/۸۲۸	۱۵	/۰۱۳
۳	کاهش سطح اختلاف ایران با کشورهای همسایه از نظر برخورداری از فناوری‌های نظامی-دفاعی پیشرفته	۲۰	۴/۲۵	۰/۷۷	۶/۴۵۵	۱۵	/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

فرصت‌ها: سطح معناداری تمامی فرصت‌های ذکرشده در جدول زیر پس از انجام آزمون t کمتر از ۰/۰۵ به دست آمد؛ ازاین‌رو، معناداری آن‌ها تأیید و تمامی موارد به‌عنوان فرصت‌های توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی به شمار رفته و در طراحی راهبردها می‌تواند نقش مؤثری ایفا کند. جدول شماره (۸): شاخص‌های توصیفی مربوط به فرصت‌های توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی

ردیف	فرصت‌ها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	ایجاد برتری در حوزه موازنه تسلیحاتی	۲۰	۴/۳۷	۰/۷۱	۷/۶۵۲	۱۵	/۰۰۰
۲	افزایش رقابت‌پذیری در صنعت نظامی	۲۰	۴/۲۵	۰/۵۷	۸/۶۶۰	۱۵	/۰۰۰
۳	افزایش امکان صادرات ادوات نظامی و ارزآوری	۲۰	۳/۶۸	۰/۹۴	۲/۹۰۵	۱۵	/۰۱۱
۴	تقویت ظرفیت‌های ایران در جنگ‌های نیابتی	۲۰	۳/۸۷	۱/۰۲	۳/۴۱۶	۱۵	/۰۰۴
۵	تقویت توانایی‌های نظامی ایران از بعد سخت‌افزاری	۲۰	۴/۳۷	۰/۷۱	۷/۶۵۲	۱۵	/۰۰۰
۶	برقراری مانورهای نظامی مشترک و چندجانبه	۲۰	۴/۴۳	۰/۶۲	۹/۱۳۹	۱۵	/۰۰۰
۷	متقاعدسازی نیروهای نظامی کشورها برای تشکیل امنیت دسته‌جمعی	۲۰	۴/۶۲	۰/۵۰	۱۳/۰۰۰	۱۵	/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

تهدیدها: نتایج استخراج‌شده از پرسشنامه‌ها در مورد تهدیدهای پیشروی توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی نیز پس از انجام آزمون t بیانگر این است که در تمامی موارد سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است و با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان آن‌ها را به‌عنوان تهدیدهای توسعه مناسبات ایران و چین به شمار آورد؛ ازاین‌رو در اتخاذ راهبردها باید حمایت تلاش را برای پرهیز و یا کم کردن اثر این عوامل به عمل آورد.

جدول شماره (۹): شاخص‌های توصیفی مربوط به تهدیدهای توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی

ردیف	تهدیدها	تعداد	میلنگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	وابستگی به چین در صورت گرایش مفرط به این کشور	۲۰	۴/۶۸	۰/۴۷	۱۴/۱۰۰	۱۵	/۰۰۰
۲	عدم امکان خرید تجهیزات نظامی پیشرفته از چین به دلیل تحریم‌ها	۲۰	۴/۶۲	۰/۵۰	۱۳/۰۰۰	۱۵	/۰۰۰
۳	امکان تشدید فشار آمریکا علیه چین و خنثی شدن مناسبات ایران و چین	۲۰	۴/۵۶	۰/۷۲	۸/۵۹۲	۱۵	/۰۰۰
۴	عدم حمایت جدی چین از محور مقاومت	۲۰	۴/۰۶	۰/۸۵	۴/۹۷۷	۱۵	/۰۰۰
۵	نامحتمل بودن تشکیل ائتلاف نظامی منطقه‌ای با همکاری چین	۲۰	۴/۱۸	۰/۷۵	۶/۳۳۳	۱۵	/۰۰۰
۶	عدم همکاری مؤثر چین در بحران آفرینی علیه رژیم صهیونیستی، آمریکا و عربستان	۲۰	۳/۸۱	۱/۱۰	۲/۹۳۱	۱۵	/۰۱۰
۷	انعقاد روابط و قراردادهای پایدار و راهبردی توسط کشورهای ناهمسو با ایران با چین	۲۰	۳/۸۷	۰/۸۸	۳/۹۵۵	۱۵	/۰۰۱

منبع: یافته‌های تحقیق

نقاط قوت: مطابق جدول زیر در تمامی عوامل مربوط به نقاط قوت، سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ بوده؛ بنابراین معناداری آن‌ها تأیید و با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان موارد زیر را جزء نقاط قوت کلیدی توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی به شمار آورد و از نقش مثبت و جاذبه آن‌ها در طراحی راهبردها بهره برد.

جدول شماره (۱۰): شاخص‌های توصیفی مربوط به نقاط قوت توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی

ردیف	نقاط قوت	تعداد	میلنگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	تکمیل ظرفیت‌های بالفعل نظامی کشور با فناوری‌های نظامی پیشرفته	۲۰	۴/۸۱	۰/۴۰	۱۷/۹۸۵	۱۵	/۰۰۰
۲	برخورداری چین از صنعت نظامی پیشرفته	۲۰	۴/۶۲	۰/۵۰	۱۳/۰۰۰	۱۵	/۰۰۰
۳	استفاده از ظرفیت کشور چین در شورای امنیت	۲۰	۴/۳۷	۰/۷۱	۷/۶۵۲	۱۵	/۰۰۰
۴	هم‌تکمیلی قدرت منطقه‌ای ایران با قدرت جهانی چین	۲۰	۳/۹۳	۰/۹۹	۳/۷۵۸	۱۵	/۰۰۲
۵	برخورداری ایران از نیروی نظامی کارآمد در سطح منطقه	۲۰	۴/۱۲	۱/۰۲	۴/۳۹۲	۱۵	/۰۰۱
۶	تعارض نسبی چین با آمریکا در تشدید تنش‌های امنیتی میان دو کشور	۲۰	۳/۶۲	۱/۰۸	۲/۲۹۸	۱۵	/۰۳۶

منبع: یافته‌ها

نقاط ضعف: با توجه به سطح معناداری به‌دست‌آمده که در تمامی موارد کمتر از ۰/۰۵ است، معناداری همه تأیید شده و با ۹۵ درصد اطمینان تمامی موارد ذکرشده را می‌توان جزو نقاط ضعف کلیدی توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی به شمار آورد؛ بنابراین در طراحی راهبردهای توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی باید حداکثر توجه را به این عوامل داشت.

جدول شماره (۱۱): شاخص‌های توصیفی مربوط به نقاط ضعف توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی

ردیف	نقاط ضعف	تعداد	میلنگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	موازنه نابرابر ایران و چین از نظر شاخص‌های اقتصادی و نظامی	۲۰	۳/۶۸	۱/۰۱	۲/۷۱۱	۱۵	/۰۱۶

ردیف	نقاط ضعف	تعداد	میلنگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۲	وجود روابط اقتصادی پایدار چین با آمریکا، رژیم صهیونیستی و عربستان	۲۰	۴/۴۳	۰/۸۱	۷/۰۶۴	۱۵	/۰۰۰
۳	سابقه صدور قطعنامه علیه ایران در شورای امنیت از سوی چین	۲۰	۴/۵۰	۰/۶۳	۹/۴۸۷	۱۵	/۰۰۰
۴	عدم وجود روابط راهبردی و پایدار ایران با دیگر کشورها برای ایجاد موازنه	۲۰	۴/۳۱	۱/۰۷	۴/۸۶۹	۱۵	/۰۰۰
۵	شکندگی امنیت اقتصادی ایران و تأثیر آن بر حوزه‌های نظامی-دفاعی	۲۰	۴/۹۳	۰/۲۵	۳۱/۰۰۰	۱۵	/۰۰۰

منبع: یافته‌ها

ارزیابی عوامل داخلی و خارجی

پس از شناسایی عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) و عوامل داخلی (نقاط قوت و نقاط ضعف) توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی، در این مرحله ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE) و ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی، مورد بررسی قرار می‌گیرد (جدول ۱۲ و ۱۳).

جدول شماره (۱۲) ماتریس ارزیابی عوامل خارجی توسعه مناسبات امنیتی ایران و چین (EFE)

ردیف	عامل	ضریب اهمیت از صفر (بی‌اهمیت) تا ۱ (بسیار مهم)	امتیاز	نمره نهایی
فرصت‌ها				
۱	ایجاد برتری در حوزه موازنه تسلیحاتی	۰/۰۷۵۱	۱/۶۸	۰/۱۲۶۱
۲	افزایش رقابت‌پذیری در صنعت نظامی	۰/۰۶۲۵	۲	۰/۱۲۵۰
۳	افزایش امکان صادرات ادوات نظامی و ارزآوری	۰/۰۶۶۵	۲/۰۶	۰/۱۳۶۹
۴	تقویت ظرفیت‌های ایران در جنگ‌های نیابتی	۰/۰۵۴۲	۲/۵۰	۰/۱۳۵۵
۵	تقویت توانایی‌های نظامی ایران از بعد سخت‌افزاری	۰/۰۷۳۲	۲/۸۱	۰/۲۰۵۶
۶	برقراری مانورهای نظامی مشترک و چندجانبه	۰/۰۶۹۶	۱/۸۷	۰/۱۳۰۱

ردیف	عامل	ضریب اهمیت از صفر (بی‌اهمیت) تا ۱ (بسیار مهم)	امتیاز	نمره نهایی
۷	متقاعدسازی نیروهای نظامی کشورها برای تشکیل امنیت دسته‌جمعی	۰/۰۶۶۰	۱/۵	۰/۰۹۹۰
تهدیدها				
۱	وابستگی به چین در صورت گرایش مغرط به این کشور	۰/۰۷۸۸	۱/۵۶	۰/۱۲۲۹
۲	عدم امکان خرید تجهیزات نظامی پیشرفته از چین به دلیل تحریم‌ها	۰/۰۷۳۶	۱/۵	۰/۱۱۰۴
۳	امکان تشدید فشار آمریکا علیه چین و خنثی شدن مناسبات ایران و چین	۰/۰۷۰۹	۱/۹۳	۰/۱۳۶۸
۴	عدم حمایت جدی چین از محور مقاومت	۰/۰۶۸۳	۱/۸۷	۰/۱۲۷۷
۵	نامحتمل بودن تشکیل ائتلاف نظامی منطقه‌ای با همکاری چین	۰/۰۵۹۳	۱/۶۸	۰/۰۹۹۶
۶	عدم همکاری مؤثر چین در بحران آفرینی علیه رژیم صهیونیستی، آمریکا و عربستان	۰/۰۶۳۳	۲/۰۶	۰/۱۳۰۳
۷	انعقاد روابط و قراردادهای پایدار و راهبردی توسط کشورهای ناهمسو با ایران با چین	۰/۰۶۴۲	۲/۳۱	۰/۱۴۸۳
جمع		۱		۱/۹۴۹۷

(منبع: یافته‌ها)

همان‌گونه که در ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (جدول ۱۲) مشخص است، جمع نمره‌های نهایی برای مناسبات امنیتی ایران و چین، ۱/۹۴۹۷ است. با توجه به اینکه این عدد از ۲/۵ کمتر است، بیانگر این است که ایران و چین، تاکنون روابط مناسبی برای بهره‌گیری از فرصت‌ها و پرهیز از تهدیدهای مشترک، نداشته‌اند.

جدول شماره (۱۳): ماتریس ارزیابی عوامل داخلی توسعه مناسبات امنیتی ایران و چین (IFE)

ردیف	عامل	ضریب اهمیت از صفر (بی‌اهمیت) تا ۱ (بسیار مهم)	امتیاز	نمره نهایی
نقاط قوت				
۱	تکمیل ظرفیت‌های بالفعل نظامی کشور با فناوری‌های نظامی پیشرفته	۰/۰۷۰۴	۴	۰/۲۸۱۶

ردیف	عامل	ضریب اهمیت از صفر (بی‌اهمیت) تا ۱ (بسیار مهم)	امتیاز	نمره نهایی
۲	برخورداری چین از صنعت نظامی پیشرفته	۰/۰۶۴۳	۳/۹۳	۰/۲۵۲۶
۳	استفاده از ظرفیت کشور چین در شورای امنیت	۰/۰۶۰۶	۳/۶۲	۰/۲۱۹۳
۴	هم‌تکمیلی قدرت منطقه‌ای ایران با قدرت جهانی چین	۰/۰۵۴۳	۳/۳۷	۰/۱۸۲۹
۵	برخورداری ایران از نیروی نظامی کارآمد در سطح منطقه	۰/۰۵۶۷	۳/۳۷	۰/۱۹۱۰
۶	تعارض نسبی چین با آمریکا در تشدید تنش‌های امنیتی میان دو کشور	۰/۰۵۱۵	۳/۵۶	۰/۱۸۳۳
نقاط ضعف				
۱	موازنه نابرابر ایران و چین از نظر شاخص‌های اقتصادی و نظامی	۰/۰۴۴۸	۲	۰/۰۸۹۶
۲	وجود روابط اقتصادی پایدار چین با آمریکا، رژیم صهیونیستی و عربستان	۰/۰۵۹۰	۱/۶۲	۰/۰۹۵۵
۳	سابقه صدور قطعنامه علیه ایران در شورای امنیت از سوی چین	۰/۰۶۲۲	۱/۳۱	۰/۰۸۱۴
۴	عدم وجود روابط راهبردی و پایدار ایران با دیگر کشورها برای ایجاد موازنه	۰/۰۵۳۹	۱/۶۲	۰/۰۸۷۳
۵	شکندگی امنیت اقتصادی ایران و تأثیر آن بر حوزه‌های نظامی-دفاعی	۰/۰۶۸۹	۱	۰/۰۶۸۹
جمع		۱		۲/۳۴۰۵

منبع: یافته‌ها

بر اساس مقادیر به دست آمده، ماتریس ارزیابی عوامل داخلی توسعه مناسبات ایران و چین (جدول ۱۳) و نیز جمع نمره‌هایی نهایی، ۲/۳۴۰۵ محاسبه شده است. با توجه به اینکه این عدد نیز از ۲/۵ کمتر است، بیانگر احتمال وقوع کم سناریوهای خوش‌بینانه در مناسبات امنیتی ایران و چین است. اولویت‌بندی راهبردهای توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی پس از شناسایی راهبردهای توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی، به‌منظور اولویت‌بندی این راهبردها و استخراج سناریو از آن، از ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی (QSPM) استفاده شده است.

جدول شماره (۱۴): راهبردهای توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی

ردیف	عامل	ضریب	راهبرد SO1		راهبرد SO2		راهبرد SO3		راهبرد SO4		راهبرد WO1	
			نمره	جمع نمره‌ها	نمره	جمع نمره‌ها	نمره	جمع نمره‌ها	نمره	جمع نمره‌ها	نمره	جمع نمره‌ها
فرصتها												
۱	O1	-۰.۷۵۱	۱/۹۳	-۰/۱۴۴۹	۲/۷۵	-۰/۲۰۶۵	۳/۷۵	-۰/۲۸۱۶	۲/۲۵	-۰/۱۶۸۹	۱/۰۶	-۰/۰۷۹۶
۲	O2	-۰.۶۳۵	۱/۶۲	-۰/۱۰۱۲	۱/۴۳	-۰/۰۸۹۳	۲/۶۸	-۰/۱۶۷۵	۱/۸۱	-۰/۱۱۳۱	۲/۱۲	-۰/۱۳۲۵
۳	O3	-۰.۶۶۵	۲/۰۶	-۰/۱۳۶۹	۲/۰۰	-۰/۱۳۳۰	۳/۱۸	-۰/۲۱۱۴	۱/۶۲	-۰/۱۰۷۷	۲/۳۷	-۰/۱۵۷۶
۴	O4	-۰.۵۴۲	۱/۱۸	-۰/۰۶۳۹	۲/۷۵	-۰/۱۴۹۰	۲/۷۵	-۰/۱۴۹۰	-۰/۶۸	-۰/۰۳۶۸	۲/۰۶	-۰/۱۱۱۶
تهدیدها												
۱	T1	-۰.۷۸۸	-۰/۶۲	-۰/۰۴۸۸	۱/۰۶	-۰/۰۸۳۵	۱/۶۲	-۰/۱۲۷۶	-۰/۳۱	-۰/۰۲۴۴	۲/۹۳	-۰/۲۳۰۸
۲	T2	-۰.۷۳۶	-۰/۸۱	-۰/۰۵۹۶	۱/۵۰	-۰/۱۱۰۴	۱/۸۱	-۰/۱۳۳۲	-۰/۷۵	-۰/۰۵۵۲	-۰/۹۳	-۰/۰۶۸۴
۳	T3	-۰.۷۰۹	۱/۶۸	-۰/۱۱۹۱	۲/۲۵	-۰/۱۵۹۵	۲/۱۲	-۰/۱۵۰۳	۱/۵۰	-۰/۱۰۶۳	-۰/۸۷	-۰/۰۶۱۶
۴	T4	-۰.۶۸۳	-۰/۵۰	-۰/۰۳۴۱	۲/۰۶	-۰/۱۴۰۶	۳/۳۱	-۰/۲۲۶۰	-۰/۲۵	-۰/۰۱۷۰	-۰/۶۲	-۰/۰۴۲۳
نقاط قوت												
۱	S1	-۰.۷۰۴	-۰/۸۱	-۰/۰۵۷۰	۲/۱۸	-۰/۱۵۳۴	۳/۸۷	-۰/۲۷۲۴	-۰/۶۲	-۰/۰۴۳۶	۳/۱۸	-۰/۲۳۲۸
۲	S2	-۰.۶۴۳	-۰/۲۵	-۰/۰۱۶۰	-۰/۶۸	-۰/۰۴۳۷	۳/۸۷	-۰/۲۴۸۸	-۰/۵۰	-۰/۰۳۲۱	۳/۰۶	-۰/۱۹۶۷
۳	S3	-۰.۶۰۶	-۰/۲۵	-۰/۰۱۵۱	-۰/۵۰	-۰/۰۳۰۳	۳/۶۸	-۰/۲۲۳۰	۳/۶۲	-۰/۲۱۹۳	۲/۸۷	-۰/۱۷۳۹
نقاط ضعف												
۱	W1	-۰.۴۴۸	۱/۱۸	-۰/۰۵۲۷	-۰/۲۵	-۰/۰۱۱۲	۱/۱۲	-۰/۰۵۰۱	۲/۵۰	-۰/۱۱۲۰	-۰/۲۵	-۰/۰۱۱۲
۲	W2	-۰.۵۹۰	۲/۷۵	-۰/۱۶۲۲	۳/۳۷	-۰/۱۹۸۸	۳/۹۳	-۰/۲۳۱۸	۱/۰۶	-۰/۰۶۲۵	۲/۵۶	-۰/۱۵۱۰
۳	W3	-۰.۶۳۲	۱/۵۰	-۰/۰۹۳۳	۱/۲۵	-۰/۰۷۷۷	۱/۳۱	-۰/۰۸۱۴	۱/۵۰	-۰/۰۹۳۳	-۰/۹۳	-۰/۰۵۷۸
جمع مجموع نمره‌ها			۲/۰۰	۲/۴۵۸۷		۳/۱۰۰۴		۴/۳۵۶۷		۲/۰۹۲۴		۳/۴۰۴۹
ردیف	عامل	ضریب	راهبرد WO2		راهبرد WO3		راهبرد WO4		راهبرد ST1		راهبرد WT1	
			نمره	جمع نمره‌ها	نمره	جمع نمره‌ها	نمره	جمع نمره‌ها	نمره	جمع نمره‌ها	نمره	جمع نمره‌ها
فرصتها												
۱	O1	-۰.۷۵۱	-۰/۴۳	-۰/۰۳۲۲	۱/۵۶	-۰/۱۱۷۱	۲/۱۸	-۰/۱۶۲۷	۱/۹۳	-۰/۱۴۴۹	-۰/۷۵	-۰/۰۵۶۳
۲	O2	-۰.۶۳۵	۲/۳۱	-۰/۱۴۴۳	۲/۹۳	-۰/۱۸۳۱	۲/۰۰	-۰/۱۲۵۰	۱/۳۱	-۰/۰۸۱۸	۱/۱۸	-۰/۰۷۳۷
۳	O3	-۰.۶۶۵	۲/۷۵	-۰/۱۸۲۸	۳/۲۵	-۰/۲۱۶۱	۲/۱۲	-۰/۱۴۰۹	۲/۰۶	-۰/۱۳۶۹	۱/۸۷	-۰/۱۲۴۳
تهدیدها												
۱	T1	-۰.۷۸۸	-۰/۶۸	-۰/۰۵۳۵	-۰/۴۳	-۰/۰۳۲۸	-۰/۵۰	-۰/۰۳۹۴	۲/۳۷	-۰/۱۸۶۷	۲/۷۵	-۰/۲۱۶۷
۲	T2	-۰.۷۳۶	-۰/۸۱	-۰/۰۵۹۶	-۰/۵۰	-۰/۰۳۶۸	-۰/۲۵	-۰/۰۱۸۴	۲/۵۰	-۰/۱۸۴۰	۳/۱۲	-۰/۲۳۹۶

۳	T3	۰/۰۷۰۹	۱/۸۷	۰/۱۳۲۵	۲/۱۲	۰/۱۵۰۳	۱/۵۳	۰/۱۰۱۳	۳/۸۷	۰/۲۷۴۳	۲/۸۷	۰/۲۰۳۴
نقاط قوت												
۱	S1	۰/۰۷۰۴	۳/۹۳	۰/۲۷۶۶	۳/۶۸	۰/۲۵۹۰	۰/۵۶	۰/۰۳۹۴	۳/۸۱	۰/۱۹۷۸	۲/۳۱	۰/۱۶۲۶
۲	S2	۰/۰۶۴۳	۳/۸۱	۰/۲۴۴۹	۳/۶۸	۰/۲۳۶۶	۰/۴۳	۰/۰۲۷۶	۲/۵۰	۰/۱۶۰۷	۲/۵۶	۰/۱۶۴۶
۳	S3	۰/۰۶۰۶	۳/۶۸	۰/۲۲۳۰	۳/۰۶	۰/۱۸۵۴	۲/۹۳	۰/۱۷۷۵	۲/۰۰	۱۲۱۲	۱/۳۷	۰/۰۸۳۰
نقاط ضعف												
۱	W1	۰/۰۴۴۸	۰/۳۷	۰/۰۱۶۵	۰/۶۸	۰/۰۳۰۴	۳/۳۷	۰/۱۵۰۹	۰/۴۳	۰/۰۱۹۲	۰/۳۱	۰/۰۱۳۸
۲	W2	۰/۰۵۹۰	۰/۶۲	۰/۰۳۶۵	۰/۷۵	۰/۰۴۴۲	۰/۹۳	۰/۰۵۴۸	۱/۴۳	۰/۰۸۴۳	۱/۳۷	۰/۰۸۰۸
مجموع نمره‌ها		۲/۰۰	۳/۲۸۴۲			۳/۶۳۴۸		۲/۰۵۳۸		۳/۴۹۱۳		۳/۴۲۳۳

(منبع: یافته‌ها)

با توجه به مقادیر به دست آمده از جدول ۱۴، ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی مناسبات امنیتی ایران و چین، پس از محاسبه مجموع غره‌های هر یک از راهبردها، اولویت‌بندی آن‌ها به ترتیب نمره کسب شده انجام شد. مطابق با ماتریس، راهبرد SO3 یعنی تقویت توانایی‌های نظامی ایران از بعد سخت‌افزاری به عنوان اولویت اول و راهبرد WO1 یعنی هم‌تکمیلی قدرت منطقه‌ای ایران با قدرت جهانی چین به عنوان اولویت دوم رتبه‌بندی شدند.

سناریوهای مناسبات امنیتی ایران و چین

با توجه به داده‌های به دست آمده از جدول ۳ الی ۱۴، می‌توان به تدوین و ارزیابی سناریوهای مرتبط با مناسبات امنیتی ایران و چین دست یافت. این سناریوها در جدول ۱۵ نشان داده شده است. همچنان که داده‌های جدول ۱۵ نشان می‌دهد، سطح معناداری تمامی موارد کمتر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین معناداری آن‌ها تأیید شده و با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان بیان کرد که سناریوهای زیر می‌توانند در توسعه مناسبات ایران و چین با تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی نقشی مؤثر داشته باشند.

جدول شماره (۱۵): شاخص‌های توصیفی مربوط به سناریوهای توسعه مناسبات ایران و چین با

تأکید بر امنیت نظامی-دفاعی

ردیف	سناریوها	تعداد	میلگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	مؤثر بودن مناسبات راهبردی با چین در صورت برقراری روابط و ائتلاف امنیتی راهبردی پایدار با کشورهای دیگر هم‌راستا با چین	۲۰	۴/۱۲	۰/۸۸	۵/۰۸۴	۱۵	۰/۰۰۰

ردیف	سناریوها	تعداد	میلگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
۲	کارآمد بودن مناسبات راهبردی با چین در حوزه امنیتی در صورت مدیریت تحریمها	۲۰	۴/۱۲	۰/۷۱	۶/۲۶۰	۱۵	/۰۰۰
۳	ناکارآمدی مناسبات راهبردی با چین در حوزه امنیتی به دلیل وجود روابط راهبردی چین با آمریکا	۲۰	۴/۴۳	۰/۶۲	۹/۱۳۹	۱۵	/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری

کشورها به‌عنوان یک از مهم‌ترین بازیگران در صحنه جهانی ژئوپلیتیک برای افزایش وزن و تأثیر خود، به برقراری روابط راهبردی با قدرت‌ها روی می‌آورند. جمهوری اسلامی ایران نیز با جهت‌دهی خاص به کدهای سیاسی، رویکردهایی را در سیاست خارجی اتخاذ کرد که کشور را به‌سوی نوعی روابط راهبردی با قدرت‌های شرقی سوق داد. در این میان، کشور چین به دلیل جایگاه اقتصادی، با اقبال بیشتری مواجه شد و با افزایش حوزه‌های تقابل ایران با آمریکا، به‌ویژه پس از تشدید تحریم‌ها، گرایش به اتخاذ روابط و همکاری‌های راهبردی میان ایران و چین افزایش یافت. به دلیل اهمیت چنین رابطه‌ای، پژوهش حاضر نیز به بررسی سناریوهای امنیتی روابط ایران و چین پرداخت و از میان آن‌ها، مناسبات نظامی-دفاعی را در افق سال ۲۰۲۶ بررسی و سناریونگاری کرد. یافته‌های تحقیق نشان داد که عموماً و با فرض پایداری تحریم‌ها، سناریوی خوش‌بینانه‌ای دست‌کم در حوزه نظامی و دفاعی در مناسبات ایران و چین وجود ندارد. از سوی دیگر، با فرض اینکه ایران بتواند مناسبات خود را با دیگر کشورهای جهان تنظیم و بازآرایی کند، اثربخشی مناسبات ایران و چین در حوزه‌های امنیت نظامی-دفاعی محتمل است. در این صورت، تقویت سخت‌افزاری و افزایش قابلیت‌های تکنولوژیکی جنگ‌افزارها و نیز هم‌تکمیلی قابلیت‌های نظامی ایران با توانمندی‌های صنعت نظامی چین، به‌عنوان مهم‌ترین اولویت‌های مناسبات نظامی-دفاعی ایران و چین شناسایی شده‌اند؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اتخاذ روابط راهبردی، باید ویژگی چندسویگی و چندجانبه‌گرایی داشته باشد و اصول حفظ موازنه را نیز رعایت کند. چراکه اتکای صرف به یک کشور در جهان پیچیده روابط و مناسبات ژئوپلیتیکی، نمی‌تواند ابزارهای لازم را برای بازیگری مؤثر فراهم کند.

در راستای تحقق سناریوهای مطلوب برای ایران در حوزه نظامی-دفاعی، پیشنهاد می‌شود که راهکارهای سیاستی زیر پیگیری شود:

- تنوع و گوناگونی در سیاست خارجی و مناسبات امنیتی و به‌ویژه در حوزه نظامی-دفاعی
- تقویت توانمندی‌های داخلی در حوزه صنعت داخلی و همزمان ایجاد تفاهم‌نامه‌های صنعت نظامی با دیگر کشورها
- موازنه‌سازی روابط با کشور چین، روسیه و نیز کشورهای اروپایی، هندوستان و آمریکای لاتین
- تشکیل ائتلاف نظامی و امنیتی با کشورهای همسایه به ویژه کشورهای دوست و هم‌پیمان
- ایجاد امنیت دسته‌جمعی با کشورهای همسو و محور مقاومت

منابع

- اختیاری امیری، رضا و صالحی خنار، محبوبه، (۱۳۹۷)، بررسی علل و زمینه‌های گسترش روابط ایران و چین در عصر پسا برجام، فصلنامه سیاست و روابط بین‌الملل، دوره ۱، شماره ۱، ص ۴۹-۶۳.
- رضایی، مسعود، وثوقی، سعید، (۱۳۹۵)، ابعاد و محدودیت‌های روابط نظامی ایران و چین پس از برجام، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، دوره ۷، شماره ۳، ص ۱۲۱-۹۳.
- روشندل، جلیل (۱۳۹۴). امنیت ملی و نظام بین‌المللی، تهران: انتشارات سمت.
- شریعتی نیا، محسن (۱۳۹۹)، روابط ایران و چین؛ گذار از مثلث رمانتیک به پیوند پایدار، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، دوره ۱۱، شماره ۳، ص ۱۱۴-۹۵.
- شریعتی نیا، محسن، (۱۴۰۰)، تغییر سیستمیک و مشارکت راهبردی ایران و چین، جستارهای سیاسی معاصر، دوره ۱۳، شماره ۱، ص ۱-۱۸.
- متقی، افشین، قره‌بیگی، مصیب (۱۳۹۳)، چالش‌های گفتمان سیاست خارجی ایران در راستای دگرگشت‌های نوپدید در سامانه ژئوپلیتیک جهانی، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، سال دوم، شماره ۸، ص ۱۳۸-۱۵۹.
- Aynal, M. (2015). **The Third World Security Predicament, State Making, Regional Conflict and the International**, London: Lynn Rienner Publishers.
- Bakker, F.E. (2017). **Do liberal norms matter? A cross-regime experimental investigation of the normative explanation of the democratic peace thesis in China and The Netherlands**. Acta Politica. 52(4): 521-543
- Bishku, M.B. (2015). **Is the South Caucasus Region a Part of the Middle East?**, Journal of Third World Studies, 32(1): 83-102.
- Carter, J. (2017). **The Political Cost of War Mobilization in Democracies and Dictatorships**. Journal of Conflict Resolution, 61(8): 176-189.
- Condon, R. (2021). **"Nancy Fraser and Rahel Jaeggi, Capitalism: A Conversation in Critical Theory**. Irish Journal of Sociology, 29(1): 129-140.
- Cornut, F., Giroux, H. and Langley, A. (2012). **"The strategic plan as a genre**. Discourse & Communication, 6(1): 21-54.
- David, F. (2014). **Strategic Management Concepts**, 17th end. New Jersey: Prentice Hall.
- Dyer, P. Hassan, I. (2019). **The State of Middle Eastern Youth**. The Muslim World. 107(1): 3-12.

- Fei-fei, G., Cheng-feng, H. and Xiao-ling, W. (2019). **Strategic analysis on the construction of new energy corridor China–Pakistan–Iran–Turkey**, Energy Reports, 5(1): 828-841.
- Ferreira, J.M.; Fernandes, I. and Ferreira, F. (2022). **What makes organizations unique? Looking inside the box**. Journal of Business Research. 139(3): 664–674.
- Frachetti, M.D; Smith, C; Traub, C.M. and Williams, T. (2017). **Nomadic ecology shaped the highland geography of Asia’s Silk Roads**. Nature. 54(4): 193–198.
- George, B., Walker, R. and Monster, J. (2019). **Does Strategic Planning Improve Organizational Performance? A Meta-Analysis**. Public Administration Review. 79(6): 810–819.
- Green, W (2021). **China-Iran Relations: A Limited but Enduring Strategic Partnership**, New York: staff of the U.S.China Economic and Security Review Commission.
- Hermes, T.R; Frachetti, Mi.D; Bullion, E.A; Maksudov, F; Muštafokulov, S. and Makarewicz, C.A. (2018). **Urban and nomadic isotopic niches reveal dietary connectivities along Central Asia’s Silk Roads**. Scientific Reports. 8(1): 51-77.
- Khodadadi, M. (2018). **Donald Trump, US foreign policy and potential impacts on Iran’s tourism industry: Post-nuclear deal**, Tourism Management Perspectives, 26(4): 20-30.
- Klimczak, K., Machowiak, W, Shachmurove, Y. and Staniec, I. (2020). **Perceived collaborative risk in small and medium technology enterprises**. Journal of Small Business Management. 4(2): 1–20.
- Kovalenko, I. Davydenko, Y. and Shved, A. (2019). **Development of the procedure for integrated application of scenario prediction methods**. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. 2(4): 31–38.
- Marco, M. and Tešta, I. (2021). **Immanent Critique of Capitalism as a Form of Life: On Rahel Jaeggi’s Critical Theory**. Critical Horizons. 22(2): 111-121.

- Nasouri, M. and Delgarm, N. (2022). **Bushehr Nuclear Power Plants (BNPPs) and the perspective of sustainable energy development in Iran**, Progress in Nuclear Energy, 147(1): 104-117.
- Sarpong, D., Amst, N. and Gaspar, T. (2015). **Strategia Sapiens – strategic foresight in a new perspective**. Foresight. 17(5): 405–426.
- Shrat, M. and Aziz, H. (2021). **Iran and the Belt and Road Initiative: Amid Hope and Fear**. Journal of Contemporary China. 28(1): 90–99.
- Sofi, A.S. (2018). **A comparative study of Chinese and Iranian Science & Technology, and techno-industrial development policies**, Technological Forecasting and Social Change, 122(4): 107-118.
- Spaniol, M.J. and Rowland, N. (2018). **Defining Scenario**. Futures & Foresight Science, 3(1): 1-12.
- Tagliapietra, S. (2019). **The impact of the global energy transition on MENA oil and gas producers**. Energy Strategy Reviews. 26(2): 11-21.
- Geopolitical Explanation of Iran-China Security Relations Scenarios (Case Study: Military-Defense Security)